

Pismeni ispit iz Diferencijalne geometrije, 05.09.2014.
(ispit pisati isključivo hemiskom olovkom plave ili crne tinte, obavezno navesti formulu koju koristite i značenje simbola iz napisane formule)

1. Data je kriva

$$L : x = a \cos^2 u, \quad y = a \sin u \cos u, \quad z = a \sin u$$

(a) Pokazati da kriva L leži u presjeku jedne lopte i cilindra čija je generatrisa paralelna osi Oz i odrediti jednačine tih površi.

(b) Odrediti jednačinu oskulatorne ravni krive L za $u = \frac{\pi}{2}$.

2. Data je kriva $\vec{r} = a \cos t \vec{i} + a \sin t \vec{j} + az(t) \vec{k}$. Odrediti $z(t)$ tako da kriva prolazi tačkama $(a, 0, a)$ i da njene tangente prodiru ravan xOy u tačkama kružnice $x^2 + y^2 = R^2$.

3. Površ Γ definisana je vektorskom jednačinom

$$\vec{r} = (u \sin v, u \cos v, v).$$

Na površi je zadan krivoliniski trougao

$$0 \leq u \leq \operatorname{sh} v, \quad 0 \leq v \leq v_0.$$

Izračunati uglove trougla.

4. Površ Γ definisana je vektorskom jednačinom

$$\vec{r} = (u \sin v, u \cos v, v).$$

(a) Naći prvu kvadratnu formu površi.

(b) Na površi je zadan krivoliniski trougao

$$0 \leq u \leq \operatorname{sh} v, \quad 0 \leq v \leq v_0.$$

Izračunati površinu i dužine strana trougla.

Zadaci su skinuti sa stranice pf.unze.ba/nabokov.
Za uočene greške pisati na infoarrt@gmail.com

Ⓝ Data je kriva

$$L: x = a \cos^2 u, \quad y = a \sin u \cos u, \quad z = a \sin u$$

- a) Pokazati da kriva L leži u presjeku jedne lopte i cilindra čija je generatriisa paralelna osi Oz i odrediti jednačine tih površi.
- b) Odrediti jednačinu osculatorne ravni krive L za $u = \frac{\pi}{2}$.

Rj. a) Primjetimo da je

$$\begin{aligned} x^2 + y^2 + z^2 &= a^2 \cos^4 u + a^2 \sin^2 u \cos^2 u + a^2 \sin^2 u = \\ &= a^2 \cos^2 u (\underbrace{\cos^2 u + \sin^2 u}_{=1}) + a^2 \sin^2 u = \\ &= a^2 (\cos^2 u + \sin^2 u) = a^2 \end{aligned}$$

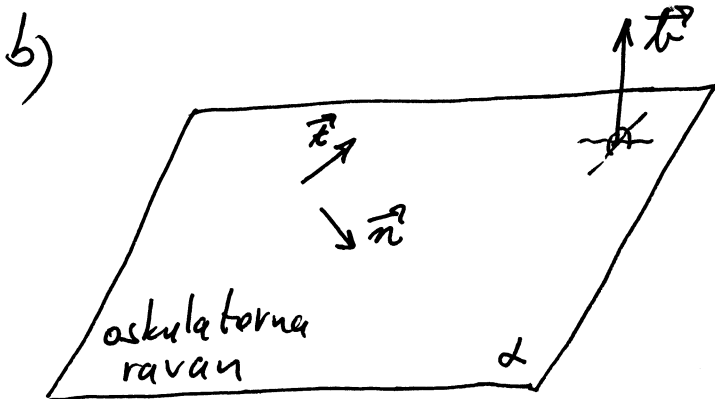
tj. $x^2 + y^2 + z^2 = a^2$ - jednačina sfere

$$\begin{aligned} x^2 + y^2 &= a^2 \cos^4 u + a^2 \sin^2 u \cos^2 u = a^2 \cos^2 u (\cos^2 u + \sin^2 u) \\ &= a^2 \cos^2 u = a \cdot \underbrace{a \cos^2 u}_x = ax \end{aligned}$$

tj. $x^2 + y^2 = ax$ - jednačina cilindrične površi čija je generatriisa paralelna osi Oz ,

Vidimo da je kriva L određena presjekom ove dvije površi,

$$L: \begin{cases} x^2 + y^2 + z^2 = a^2 \\ x^2 + y^2 = ax \end{cases}$$

$$\vec{t} = \dot{\vec{r}} \times \ddot{\vec{r}}$$

$$\dot{\vec{r}} = \{ -2a \sin u \cos u, a(\cos^2 u - \sin^2 u), a \cos u \}$$

$$\ddot{\vec{r}} = \{ -2a \cos 2u, -2a \sin 2u, -a \sin u \}$$

Za $u = \frac{\pi}{2}$ je

$$\left. \begin{aligned} \dot{\vec{r}} &= (0, -a, 0) \\ \ddot{\vec{r}} &= (2a, 0, -a) \\ \vec{r} &= (0, 0, a) \end{aligned} \right\} \Rightarrow \dot{\vec{r}} \times \ddot{\vec{r}} =$$

$$= \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ 0 & -a & 0 \\ 2a & 0 & -a \end{vmatrix} =$$

$$= (a^2, 0, 2a^2)$$

Vidimo da je $M(0, 0, a)$ proizvoljna tačka krive

$$A(x-x_1) + B(y-y_1) + C(z-z_1) = 0$$

$$a^2(x-0) + 0 \cdot (y-0) + 2a^2(z-a) = 0$$

$| : a^2$

$$x + 2z - 2a = 0$$

je tražena jednačina oskulatorne ravni;

Data je kriva $\vec{r} = a \cos t \vec{i} + a \sin t \vec{j} + a z(t) \vec{k}$.
 Odrediti $z(t)$ tako da kriva prolazi tačkom $(a, 0, a)$ i da njene tangente prodiru ravan xOy u tačkom kružnice $x^2 + y^2 = R^2$.

Rj. $\vec{r} = (a \cos t, a \sin t, a z(t)) \Rightarrow$ za $t=0$ imamo $A(a, 0, a)$.

Tačka $A(a, 0, a)$ leži na krivoj, pa iz $a z(0) = a$ slijedi $z(0) = 1$.

Primjetimo da je jednačina tangente

$$\frac{x - a \cos t}{-\sin t} = \frac{y - a \sin t}{\cos t} = \frac{z - a z(t)}{z'} \quad (=k)$$

Odredimo prodor tangente kroz ravan xOy

$$x - a \cos t = -k \sin t$$

$$y - a \sin t = k \cos t$$

$$z - a z(t) = k z'$$

$$x = -k \sin t + a \cos t$$

$$y = k \cos t + a \sin t$$

$$z = k z' + a z(t)$$

Za $k = -a \frac{z}{z'}$ dano

dobitko da je $z=0$.

Prena tome prodor tangente kroz ravan xOy ima koordinate

$$z=0$$

$$X = a \frac{z}{z'} \sin t + a \cos t$$

$$Y = -a \frac{z}{z'} \cos t + a \sin t$$

Iz uslova $R^2 = X^2 + Y^2 = a^2 \frac{z^2}{z'^2} + a^2$

dobija se $\frac{z^2}{z'^2} = \frac{R^2 - a^2}{a^2}$ tj. $\frac{z'}{z} = \pm \sqrt{\frac{a^2}{R^2 - a^2}}$

dakle

$$\ln|z| = \pm \sqrt{\frac{a^2}{R^2 - a^2}} t + \ln|C|$$

Znači

$$z = C e^{ut}, \text{ gdje je } u = \pm \sqrt{\frac{a^2}{R^2 - a^2}}$$

No imali smo $z = a$ za $t = 0$ (vidi točku $(a; 0; a)$)

pa je $a = C$ tj.

$$z = a e^{\pm \sqrt{\frac{a^2}{R^2 - a^2}} t} = a e^{ut}$$

tuženo y r r r r

⊕ Površ Π definisana je vektorskom jednačinom

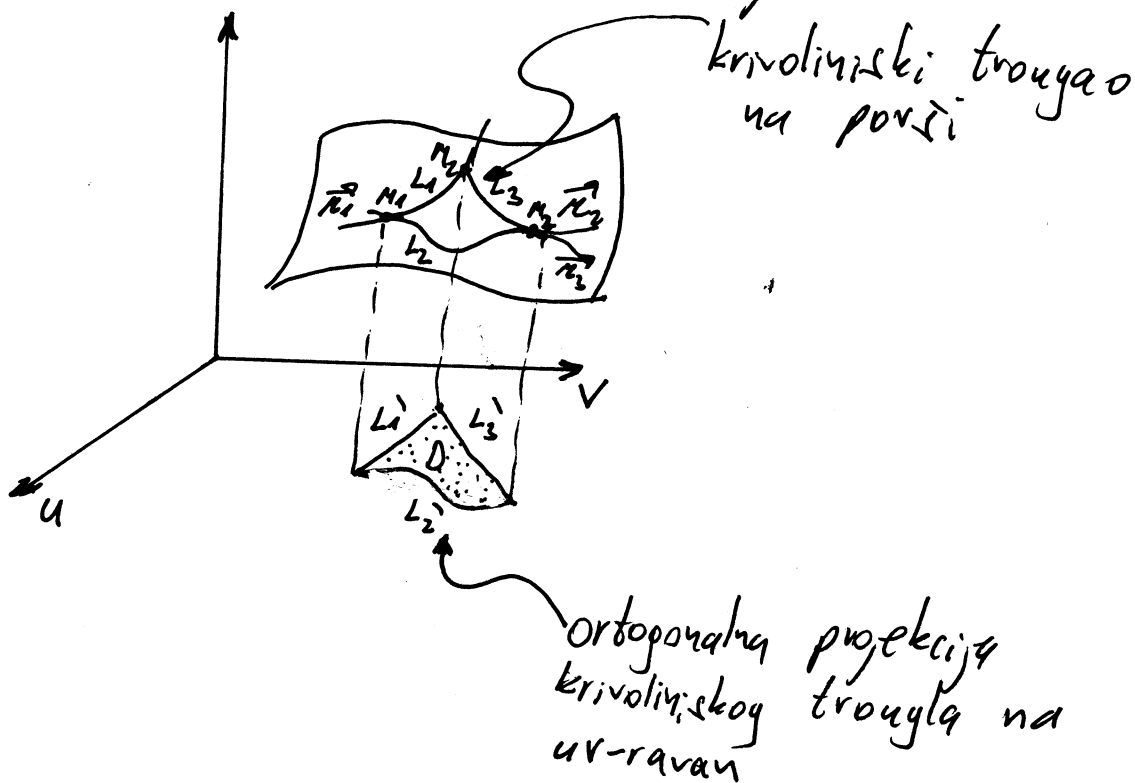
$$\vec{r} = (u \sin v, u \cos v, v).$$

Na površi je zadan krivolinijski trougao

$$0 \leq u \leq \sin v, \quad 0 \leq v \leq v_0.$$

Izračunati uglove trougla.

Rj. Posmatrajmo neku površ u opštem slučaju

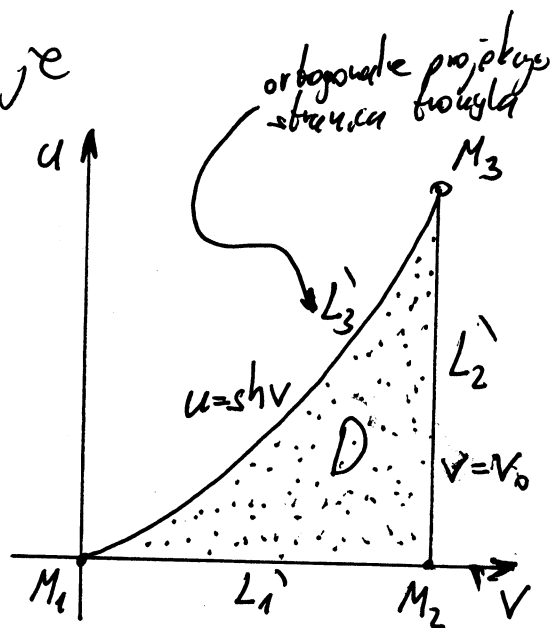

U našem slučaju ortogonalna projekcija je

Određimo jednačine stranica krivolinijskog trougla.

$$L_1': u=0 \quad \begin{matrix} 0 \leq v \leq v_0 \\ \Rightarrow \end{matrix}$$

$$L_1: \vec{r}_1 = (0, 0, v), \quad 0 \leq v \leq v_0.$$

$$L_2: v=v_0, 0 \leq u \leq \rho h v_0 \Rightarrow$$

$$\Rightarrow L_2: \vec{\mu}_2 = (u \sin v_0, u \cos v_0, v_0), 0 \leq u \leq \rho h v_0$$

$$L_3: u = \rho h v, 0 \leq v \leq v_0 \Rightarrow$$

$$L_3: \vec{\mu}_3 = (\rho h v \sin v, \rho h v \cos v, v), 0 \leq v \leq v_0$$

Određimo presječne tačke krivih $\vec{\mu}_1, \vec{\mu}_2$ i $\vec{\mu}_3$

$$\left. \begin{array}{l} \vec{\mu}_1 = (0, 0, v) \\ \vec{\mu}_2 = (u \sin v_0, u \cos v_0, v_0) \end{array} \right\} \Rightarrow \begin{array}{l} u \sin v_0 = 0 \\ u \cos v_0 = 0 \\ v_0 = v \end{array} \Rightarrow M_1(v_0, 0)$$

$$\left. \begin{array}{l} \vec{\mu}_1 = (0, 0, v) \\ \vec{\mu}_3 = (\rho h v \sin v, \rho h v \cos v, v) \end{array} \right\} \Rightarrow \begin{array}{l} \rho h v \sin v = 0 \\ \rho h v \cos v = 0 \end{array} \Rightarrow M_2(0, 0)$$

slično za $\vec{\mu}_2$ i $\vec{\mu}_3$ $M_3(v_0, \rho h v_0)$

Ugao između dvije krive ^{krive} se definiše kao ugao između tangenti u presječnoj tački tih krivih.

$$\vec{\mu}_1 = (0, 0, 1)$$

$$\vec{\mu}_2 = (\sin v_0, \cos v_0, 0)$$

$$\vec{\mu}_3 = (\rho h v \sin v + \rho h v \cos v, \rho h v \cos v - \rho h v \sin v, 1)$$

Znamo da je

$$\vec{x} \cdot \vec{y} = |\vec{x}| |\vec{y}| \cos \angle(\vec{x}, \vec{y})$$

$$\cos \angle(\vec{x}, \vec{y}) = \frac{\vec{x} \cdot \vec{y}}{|\vec{x}| |\vec{y}|}$$

Time je

$$\cos \varphi_1 = \frac{\vec{\mu}_1 \cdot \vec{\mu}_2}{|\vec{\mu}_1| |\vec{\mu}_2|} \Big|_{M_1} = \dots = 0 \Rightarrow \varphi_1 = \frac{\pi}{2}$$

$$\cos \varphi_2 = \cos \varphi_3 = \dots = \frac{1}{\sqrt{2}} = \frac{\sqrt{2}}{2} \Rightarrow \varphi_2 = \varphi_3 = \frac{\pi}{4}$$

traženi uglovi

Površ Γ definirana je vektorskom jednačinom

$$\vec{r} = (u \sin v, u \cos v, v)$$

a) Nadi prvu kvadratnu formu površi.

b) Na površi je zadan krivolinijski trougao

$$0 \leq u \leq \sin v, \quad 0 \leq v \leq v_0$$

Izračunati površinu, dužine strana i uglove trougla.

Rj:

a) Prva kvadratna forma površi je

$$\underline{F_1 = E du^2 + 2F du dv + G dv^2}$$

$$\underline{E = (\vec{r}'_u)^2, \quad F = (\vec{r}'_u \cdot \vec{r}'_v), \quad G = (\vec{r}'_v)^2}$$

$$\vec{r}'_u = (\sin v, \cos v, 0)$$

$$\vec{r}'_v = (u \cos v, -u \sin v, 1)$$

$$\Rightarrow E = 1$$

$$F = 0$$

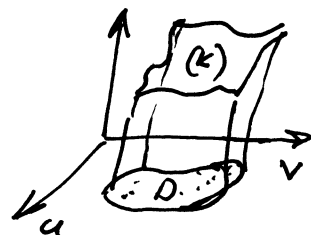
$$G = 1 + u^2$$

Prva kvadratna forma je

$$F_1 = ds^2 = du^2 + (1 + u^2) dv^2$$

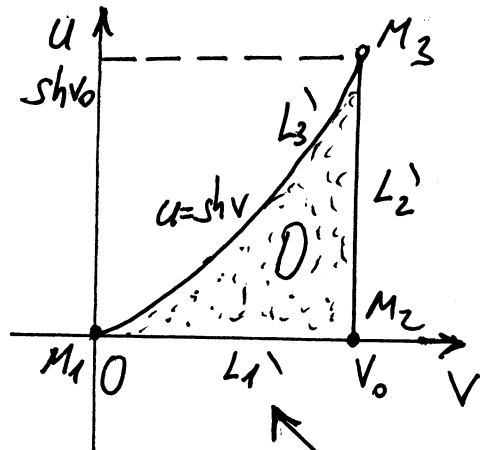
b) Površinu dijela površi računamo po formuli:

$$\underline{P = \iint_{(K)} dS = \iint_D \sqrt{EG - F^2} du dv}$$

Oblast D nije teško skicirati

$$D: \begin{cases} 0 \leq u \leq shv \\ 0 \leq v \leq v_0 \end{cases}$$

ortogonalne projekcije stranica trougla

U našem slučaju je

$$P = \int_0^{v_0} \int_0^{shv} \sqrt{1+u^2} du dv = \int_0^{v_0} dv \int_0^{shv} \sqrt{1+u^2} du \quad (*)$$

$$\int_0^{shv} \sqrt{1+u^2} du = \overset{\text{ZA}}{\underset{\dots}{\forall t \in \mathbb{R}^+}} = \frac{u}{2} \sqrt{1+u^2} + \frac{1}{2} \ln(u + \sqrt{1+u^2})$$

$$\int_0^{shv} \sqrt{1+u^2} du = \frac{u}{2} \sqrt{1+u^2} \Big|_0^{shv} + \frac{1}{2} \ln(u + \sqrt{1+u^2}) \Big|_0^{shv} =$$

$$= \frac{1}{2} shv \sqrt{1+sh^2v} + \frac{1}{2} \ln(shv + \sqrt{1+sh^2v}) =$$

(Znamo da je $1+sh^2v = ch^2v$)
 $chv \geq 0 \quad \forall v \in \mathbb{R}$

$$= \frac{1}{2} shv/chv + \frac{1}{2} \ln(shv+chv)$$

$$= \frac{1}{2} shv \cdot chv + \frac{1}{2} \ln(shv+chv)$$

$$(*) \int_0^{v_0} \left(\frac{1}{2} shv chv + \frac{1}{2} \ln(shv+chv) \right) dv = \frac{1}{2} \int_0^{v_0} shv chv dv + \frac{1}{2} \int_0^{v_0} \ln(shv+chv) dv$$

$$I_1 = \frac{1}{2} \int_0^{v_0} shv chv dv = \frac{1}{2} \int_0^{v_0} shv d(shv) = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} sh^2v \Big|_0^{v_0} = \frac{1}{4} sh^2v$$

$$shx + chx = \frac{e^x + e^{-x}}{2} + \frac{e^x - e^{-x}}{2} = e^x$$

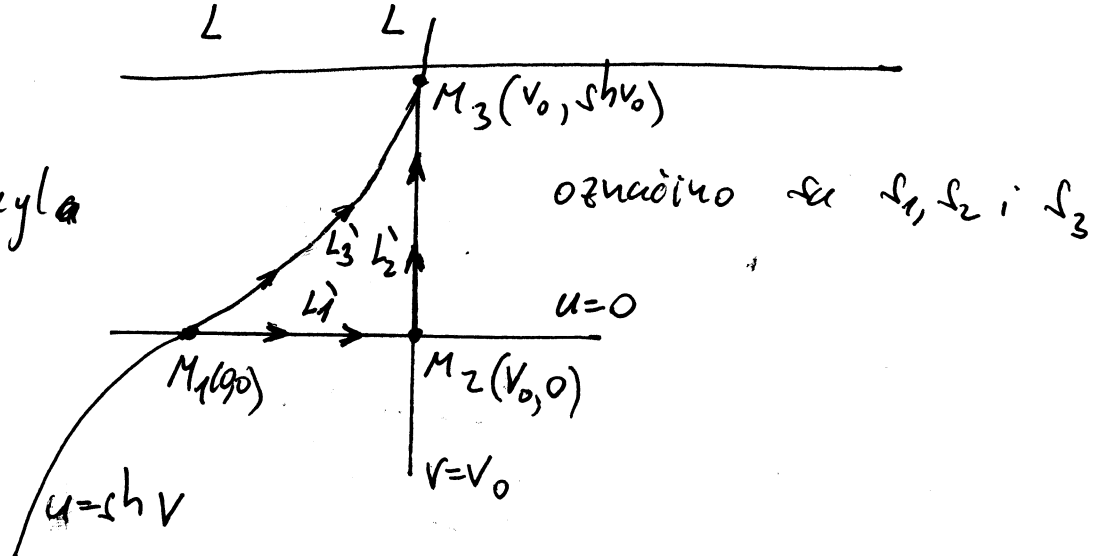
$$I_2 = \frac{1}{2} \int_0^{v_0} \ln(e^v) dv = \frac{1}{2} \int_0^{v_0} v dv = \frac{1}{4} v^2 \Big|_0^{v_0} = \frac{1}{4} v_0^2$$

Prema tome $P = \frac{1}{4} (v_0^2 + \text{sh}^2 v_0)$ tražena površina

Dužina luka $\overset{L}{\curvearrowright}$ se računa po obrascu

$$s = \int ds = \int \sqrt{du^2 + (1+u^2) dv^2}$$

Dužine
Stranica trougla

$$s_1 = \int_{L_1} ds = \int_{L_1} \sqrt{du^2 + (1+u^2) dv^2} = \int_0^{v_0} dv = v_0$$

$$s_2 = \int_{L_2} \sqrt{du^2 + (1+u^2) dv^2} = \left| \begin{array}{l} L_2: v=v_0 \\ dv=0 \end{array} \right| = \int_0^{\text{sh} v_0} du = \text{sh} v_0$$

$$s_3 = \int_{L_3} \sqrt{du^2 + (1+u^2) dv^2} = \left| \begin{array}{l} u = \text{sh} v \\ du = \text{ch} v dv \\ du^2 = \text{ch}^2 v dv^2 \end{array} \right| = \int_0^{v_0} \sqrt{\text{ch}^2 v + 1 + \text{sh}^2 v} dv =$$

$$= \left| \begin{array}{l} \text{znano da} \\ 1 + \text{sh}^2 v = \text{ch}^2 v \end{array} \right| = \sqrt{2} \int_0^{v_0} \text{ch} v \, dv = \sqrt{2} \, \text{sh} v_0$$

Dužine strana krivolinijskog trougla na datoj površini su

$$s_1 = v_0, \quad s_2 = \text{sh} v_0, \quad s_3 = \sqrt{2} \, \text{sh} v_0$$

Jednačine stranica krivolinijskog trougla su

$$L_1: \vec{\kappa}_1 = (0, 0, v), \quad 0 \leq v \leq v_0$$

$$L_2: \vec{\kappa}_2 = (u \sin v_0, u \cos v_0, v_0), \quad 0 \leq u \leq \text{sh} v_0$$

$$L_3: \vec{\kappa}_3 = (\text{sh} v \sin v, \text{sh} v \cos v, v), \quad 0 \leq v \leq v_0$$

Presečna tačka stranica L_1 i L_2 je $M_1(v_0, 0)$,
stranica L_1 i L_3 je $M_2(0, 0)$ i L_2 i L_3 je $M_3(v_0, \text{sh} v_0)$

Stoga je

$$\cos \varphi_1 = \frac{\vec{\kappa}_1 \cdot \vec{\kappa}_2}{|\vec{\kappa}_1| |\vec{\kappa}_2|} \Big|_{M_1} = \frac{v_0}{v_0 \sqrt{2}} = 0$$

$$\cos \varphi_2 = \frac{\vec{\kappa}_1 \cdot \vec{\kappa}_3}{|\vec{\kappa}_1| |\vec{\kappa}_3|} \Big|_{M_2} = \dots = \frac{1}{\sqrt{2}} = \frac{\vec{\kappa}_2 \cdot \vec{\kappa}_3}{|\vec{\kappa}_2| |\vec{\kappa}_3|} \Big|_{M_3} = \cos \varphi_3$$

i $\varphi_1 = \frac{\pi}{2}$, $\varphi_2 = \varphi_3 = \frac{\pi}{4}$ traženi uglovi